

شهید محمدباقر صدر در مسیر رفع موانع تقریب مذاهب اسلامی

حجت‌الاسلام [والمسلمین شیخ محمدرضا نعمانی از شاگردان و ملازمان شهید سید محمدباقر صدر که تا آخرین لحظات شهادت در کنار وی بوده است، طی مقاله‌ای به تبیین و بررسی آرای شهید صدر در رفع موانع فکری تقریب مذاهب اسلامی پرداخته است که خلاصه‌ای از آن تقدیم می‌شود:

وحدت بین شیعه و سنی، نیازمند عوامل درونی است که شهید صدر برای تقویت آن، طرح‌هایی ارائه داده است. اگرچه این طرح‌ها به علت عمر کوتاه ایشان محدود است؛ اما گویای افق‌های روشنی است که برای وحدت امت در اندیشه خود داشت؛ و باید علما و اندیشمندان برای بررسی همه‌جانبه این مسئله کمر همت ببندند؛ زیرا امروز بیش از هر زمان دیگر، به وحدت کلمه، اتحاد و همبستگی نیاز داریم.

نویسنده، درصدد نبوده است که مسائل مورد اختلاف میان مسلمانان را به بحث گذارد؛ بلکه تأکید او بیشتر در زمینه رفع موانع روحی و روانی که یکی از مهم‌ترین مسائل تقریب مذاهب اسلامی به شمار می‌آید، بوده است.

اهمیت این موضوع از آنجا نمایان می‌شود که سیاستمداران از دیرباز، همواره تلاش کرده و می‌کنند که این مانع روحی و روانی را در میان پیروان مذاهب اسلامی عمیق‌تر و پررنگ‌تر سازند.

نویسنده همچنین، مهم‌ترین گام‌های تقریبی امام شهید صدر را در این باره بیان کرده و می‌گوید: دست جنایت‌کاران عراق در همان آغاز کار، امت اسلامی را از او محروم ساخت و این شهید بزرگوار موفق نشد در اجرای این طرح‌ها، نقش کاملی ایفا کند.

وی همچنین تأکید می‌کند اقدامات شهید صدر در این زمینه، دارای اهمیت ویژه‌ای است؛ زیرا این شخصیت یکی از نوابغ و فرزنانگان کم‌نظیر زمان خود به شمار می‌آید.

به اعتقاد نویسنده مقاله، مهم‌ترین اقدامات شهید صدر عبارت‌اند از:

شهید صدر در آثار و تألیفات خود، هرگز فقط به منابع شیعه استناد نمی‌کرد؛ بلکه منابع اهل تسنن را نیز مدنظر قرار می‌داد؛ زیرا وی معتقد بود که گرچه فقه اسلامی دارای اجتهادها و مذاهب متعددی است؛ اما سیستم و نظام واحدی به شمار می‌آید؛ همچنان که وی این روش را در تدوین کتاب «اقتصادنا» هم به کار برد. در این کتاب که منعکس‌کننده نظام اقتصادی اسلام است، به تعدادی از منابع فقه اهل تسنن استناد شده است، نظیر:

۱ - الاحکام السلطانیة، ماوردی

۲ - المغنی، ابن قدامه

۳ - الام، شافعی

۴ - المحلی، ابن حزم

۵ - المدونه الکبری

۶ - مواهب الجلیل

۷ - نهایه المحتاج

۸ - المبسوط، سرخسی

۹ - الفقه علی المذاهب الاربعه و غیره.

این برخورد مثبت و بحث علمی، برادران اهل تسنن را بر این می‌داشت که احساس کنند، نظر فقهی آنان نزد برادران شیعی خود دارای اهمیت و جایگاه خاصی است. ثانیاً پیام‌های شهید صدر به ملت عراق همواره آمیخته به معنویت والای اسلامی بود و از هرگونه کوتاه‌نظری و طایفه‌گری به دور بود.

بامطالعه دقیق آخرین پیام سیاسی این شهید بزرگوار که قبل از شهادتش ایراد کرده بود، این نکات مهم به چشم می‌خورد:

۱ - شهید صدر، خود و همه وجود خود را، از آن مسلمانان شیعی و سنی به طور یکسان می‌داند؛

۲ - با روحی فراخ و از جایگاه پدرا نه، همه را مورد خطاب قرار می‌دهد؛

۳ - این شهید و الامقام، این باور را داشت که اختلافات عقیدتی و سیاسی بین مسلمانان، نباید مانع همکاری و همیاری آنان در راه خدمت به اسلام باشد؛ و برای این امر، دو مثال می‌زند:

مثال اول، جنگیدن حضرت علی (ع) در زیر پرچم خلیفه اول و مثال دوم، دفاع علمای شیعه عراقی از حکومت عثمانی عراق، هنگامی که با ارتش استعمار انگلیس در جنگ بود؛ و بر همین اساس، فتوای وجوب دفاع از این حکومت را صادر کردند؛

۴ - امت را باید نسبت به دسیسه‌های طاغوت هوشیار کرد. طاغوت سعی می‌کند از راه برانگیختن اختلافات مذهبی، بین افراد ملت تفرقه بیندازد.

شهید صدر در تألیفاتش، با روش خاصی به مسائل اختلافی می‌پرداخت؛ همان گونه که کتاب «فدک فی التاریخ» را به رشته تحریر درآورد. با دقت در این روش، نکات زیر ملاحظه می‌شود:

۱ - پرهیز از عبارات و الفاظی که عواطف اهل سنت را جریحه‌دار می‌کند؛

۲ - پرداختن به این مسئله حساس، به صورت موضوعی؛ چنانچه وی در آغاز چنین می‌گوید: «اگر بخواهی آزاداندیش و برای دنیای مردم مورخ باشی و نه یک روایت کننده دنیای ذهن خود، باید عواطف و احساسات خود را کنار بگذارد؛ اما می‌توانی فقط نفس خودت را از این عواطف سیراب کنی؛ ولی باید فکر خود را که وسیله پرداختن به این بحث است، از این مورد مستثنا کنی؛ زیرا اندیشه و فکر تو، از آن خودت نیست؛ چراکه مسئولیت تاریخ نویسی را به عهده گرفتی و با خود عهد بسته‌ای که امانت‌دار باشی تا تحقیق و بحث بر اساس شرایط صحیح اندیشیدن و استنتاج استوار گردد.»

شهید صدر، با این روش موضوعی که از هرگونه جانب‌داری از طایفه خاصی به دور است، همه ابعاد این بحث را مورد بررسی قرار داده است.

نویسنده این مقاله همچنین تصریح می‌کند؛ امام شهید صدر در پرداختن به این موضوع، همه شرایط

موضوعی و اخلاقی را مراعات کرده است. علاوه بر آن، این سبک دارای شفافیت و آزاداندیشی خاصی است؛ بلکه گذشته از همه این موارد، این شهید بزرگوار آراسته به اخلاق نیکوست و با این وارستگی اخلاقی می‌توان قوی‌ترین موانع روحی و روانی را که همچنان بزرگ‌ترین سنگ راه وحدت امت توحیدی است، از میان برداشت.

منبع: شبکه اجتهاد